

Kehitysvammaliiton kannanotto: Jokaisen oikeus lukemiseen on turvattava

14.10.2021

Opetus- ja kulttuuriministeriö ehdottaa, että vähälevikkisen kirjallisuuden ostotuki poistetaan ja selkokirjallisuuden valtionavustusta leikataan. Ehdotus on ristiriidassa lukutaitotyön kanssa ja heikentää yhdenvertaisuutta. Muutos tarkoittaisi sitä, että selkokirjojen tarjonta kaventuisi ja selkokieltä tarvitsevien ihmisten mahdollisuus lukea heikentyisi. Kehitysvammaliitto vaatii yhdessä selkokielen neuvottelukunnan ja selkokirjatyöryhmän kanssa ehdotuksen uudelleen tarkastelua.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) julkisti 12.10.2021 ehdotuksen siitä, millaisia leikkauksia rahapelien tuoton väheneminen aiheuttaa (<https://minedu.fi/-/rahapelitoiminnan-tuottojen-vahenema-kohdennettu>). Leikkaukset kohdistuvat muun muassa vähälevikkisen kirjallisuuden ostotukeen ja selkokirjallisuuden valtionavustukseen. Molemmilla on suuri vaikutus selkokirjojen tarjontaan ja sitä kautta selkokieltä tarvitsevien ihmisten mahdollisuuteen saada tietoa ymmärrettävällä tavalla, edistää lukutaitoaan ja nauttia kirjallisuudesta.

Suomessa 11–14 prosenttia väestöstä eli 650 000–750 000 ihmistä tarvitsee selkokieltä. Selkokieli on selkeää yleiskieltäkin helpompi kielimuoto. Selkokielen tarpeen taustalla voi olla esimerkiksi kehitysvamma, lukivaikeus, ikääntyminen, muistisairaus tai se, että suomi tai ruotsi ei ole äidinkieli.

Ostotuen lopettaminen heikentää selkokirjatarjontaa

OKM:n ehdotuksessa vähälevikkisen kirjallisuuden ostotuki lopetetaan kokonaan. Tuen avulla kirjastot ovat hankkineet kokoelmiinsa muun muassa selkokielistä kirjallisuutta. Selkokirjoja julkaisee Suomessa aktiivisesti muutama pienkustantamo, ja kirjastot ovat niiden keskeisiä asiakkaita. Jos kirjastot lakkaavat hankkimasta selkokirjoja, tämä vaikuttaa suoraan siihen, minkä verran selkokirjoja Suomessa kustannetaan.

Ostotuen lakkauttaminen heikentäisi selkokieltä tarvitsevien ihmisten lukemisen mahdollisuuksia. Monille kirjojen ostaminen ei ole mahdollista. Kirjastoilla ja kirjastoalan ammattilaisilla on iso merkitys lukutaidon ja lukemisen kulttuurin ylläpitäjinä ja mahdollistajina.

Valtionavustuksen leikkaaminen vaikeuttaa selkokirjallisuuden edistämistä

Selkokirjojen julkaisemista tuetaan Suomessa OKM:n myöntämällä selkokirjallisuuden valtionavustuksella. Suurin osa avustuksesta jaetaan apurahoina selkokirjojen tekijöille, osa käytetään selkokirjoista tiedottamiseen. Ilman avustusta selkokirjallisuutta julkaistaisiin vähän tai ei lainkaan.

Avustussumma on pysynyt samana vuodesta 2018, vaikka hakemusten määrä on ollut kasvussa. Nyt OKM on esittänyt, että selkokirjallisuuden valtionavustuksesta leikataan 22 000 euroa (15 % nykyisestä avustuksesta). Leikkaus vaikuttaa suoraan selkokirjojen julkaisemiseen, selkokirjallisuuden edistämiseen ja selkokieltä tarvitsevien ihmisten mahdollisuuksiin lukea.

Selkokirjat ovat konkreettinen tapa vaikuttaa lukutaitoon

Ehdotuksessa esitetyt leikkaukset on tarkasteltava uudelleen ja arvioitava niiden vaikutusta heikoimmassa asemassa oleviin lukijoihin ja suhdetta lukutaitotyön suuntaviivoihin.

Vaadimme yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja osallisuuden tukemiseksi seuraavia asioita:

1. Vähälevikkisen kirjallisuuden ostotukea ei lakkauteta.
2. Selkokirjallisuuden valtionavustus pidetään vähintään vuoden 2021 tasolla.

Kehitysvammaliitto

Kehitysvammaliitto edistää kehitys- ja puhevammaisten ihmisten sekä selkokieltä tarvitsevien ihmisten tasa-arvoa ja osallistumista yhteiskunnassa, kehittää palveluja sekä edistää alan tutkimusta. Selkokeskus on osa Kehitysvammaliittoa.

Selkokielen neuvottelukunta ja selkokirjatyöryhmä

Selkokielen neuvottelukunta ohjaa ja edistää selkotoimintaa Suomessa. Neuvottelukunnassa on edustettuna 50 organisaatiota: valtion viranomaisia, järjestöjä, yliopistoja, oppilaitoksia, tutkimuskeskuksia ja median edustaja. Lisätietoa selkokielen neuvottelukunnasta:

<https://selkokeskus.fi/tietoa-meista/selkokielen-neuvottelukunta/>.

Selkokeskuksen yhteydessä toimiva selkokirjatyöryhmä tekee päätökset OKM:n delegoiman selkokirjallisuuden valtionavustuksen jakamisesta ja myöntää kirjoille selkotunnuksen. Ryhmässä on kymmenen jäsentä. Lisätietoa selkokirjatyöryhmästä:

<https://selkokeskus.fi/selkokirjallisuus/selkokirjallisuuden-valtionavustus/selkokirjatyoryhma/>.

Kehitysvammaliiton puolesta:

Susanna Hintsala

toiminnanjohtaja

Kehitysvammaliitto

Henna Kara

erityisasiantuntija, selkokielen neuvottelukunnan sihteeri

Selkokeskus, Kehitysvammaliitto

Selkokielen neuvottelukunnan ja selkokirjatyöryhmän puolesta:

Ulla Tiililä

erityisasiantuntija, selkokielen neuvottelukunnan puheenjohtaja

Kotimaisten kielten keskus

Marjo Heiskanen

kirjailija, selkokirjatyöryhmän puheenjohtaja

Lisätiedot

Henna Kara

erityisasiantuntija, selkokielen neuvottelukunnan sihteeri

Selkokeskus, Kehitysvammaliitto

henna.kara@kvf.fi

puh. 050 3737 556

Miinukka Tuominen-Hakoila

vaikuttamistoiminnan päällikkö

Kehitysvammaliitto

miinukka.tuominen-hakoila@kvf.fi

puh. 040 705 8256